

MIOTAC SIĘ (65) *vb impf*

miotać się (64), **mietać się** (1); miotać się : mietać się *Mącz* (2:1).

się (51), się (14).

o, e oraz a jasne.

inf miotać się (13), mietać się (1); mio- : mię- *Mącz* (2:1). ◇ *praes* 2 sg miec(e)sz się (1). ◇ 3 sg miece się (16), miecze się (1) *KochSz Bv*. ◇ 1 pl miec(e)my się (2). ◇ 2 pl mieciecie się (2). ◇ 3 pl miecą się (5) *FalZioł, RejJóz, GórnDworz, HistLan, BielSpr*; miotają się (1) *SienLek*. ◇ *praet* 3 sg m miotął się (6). ◇ 3 pl m pers miotali się (3). m an miotali się [wilcy] (1). *subst* miotały się (2). ◇ *fut* 3 sg n będzie się miotało (1). ◇ *imp* 2 sg miec się (1). ◇ 3 sg niechaj się miecze (1) *GórnDworz M4*. ◇ *con* 3 sg m by miotął się (1). ◇ 1 pl m pers bychmy miotali się (1). ◇ *part praes act* miecąc się (4) *RejWiz, BielKron, RejPos, CzechEp*, miotając się (2) *GórnDworz, SkarŻyw*.

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Rzucac się; atakowac, napadać; provocari *Mącz* (22) :

a. O ludziach (16) :

miotać się na kogo [w tym: na kogo czym (1), na kogo z czym (1)] (5), na co (nieżywotne) (3): kthorzy [ludzie] gdy wyrzeli załtępy/ nawálnością fie miotáli ná nię [fecerunt impetum in eos rzvczylyszya na nye *HistAl* 1510 345] *HistAl* [I3]; *BielKron* 158v, 383v, 400v; *Mącz* 13c; Iesli nieprzyiáciel z wielką mocą ciągnie y przyciągnie ná cie/ nie wnet fie nań miotać z głównym woyskiem *BielSpr* 15v; *KlonWor* 9. Cf »gwałtem się [na kogo] miotać«.

miotać się w co komu (1): Gryfowie ktorzy z wielkiew prętkości w oblicze rycerzom fie miotali [facies militum velocitate maxima feriebant; drapaly [...] lycza ryczerow *HistAl* 1510 493] *HistAl* M2v.

Przysłowie: Aquilam cornix provocat, Proverb. Mnieyzi fie ná więtfzego miece. *Mącz* 13c.

Zwroty: »gwałtem się [na kogo] miotać« (1): gdyż w Księgach Genefis zákazano człowieká zábijác/ ponieważ go Pan Bog ná obraz y łwe podobieństwo łtworzył/ tedy wielką Pánu Bogu ten krzywdę czyni á iákoby gwałtem nań sie miece/ ktory obraz iego z swiátá głádzi/ álbo zábija. *KuczKat* 315.

»miotać się [komu] do oczu« (1): Iuż mi fie łnac mieciecie aż do oczu prawie. *GosłCast* 17.

W przeni (6) :

miotać się na co (2): *BielKom* D2; HEnrykus trzeci/ [...] powściagał fie zá żywotá iego [papieža *Mikołaja II*] ná łtolec Papiełki miotać *BielKron* 177.

a. O gniewie ludzkim [na kogo] (1) :

W porównaniu: gdy fie łam [gniew] łwoią popędliwością iáko chćiwy czárt miece ná bliźniego/ ná łławę iego/ ná zdrowie [...] Tu męłtwo pokażefz/ gdy [...] gniew pod rozum podbijefz. *SkarKaz* 313b.

β. O atakach słownych [w tym: na kogo (2), na co (1)] (3) : nye mogą fie też hámowác áni zadzyerzeć od náuczycyelow/ thák żeby [...] ná nye fie nye tągáli. Táki koždy ktory fie ná náuczycyelá myece/ nye vydzye od Bogá frogyego karánya *GliczKsiqż* N8v; *SkarŻyw* 493.

Szereg: »obrzucac a mietać się« (1): Bachari in aliquem, Obrzucac a mietać fie ná kogo. *Mącz* 22d.

b. O zwierzętach [w tym: na kogo (4)] (5) : Nie tylko ná ludzi to przychodzyło [głód] ále y ná Wilki/ ktorzy ludziom záłtępowáli á miotali fie ná nie ná drogách/ á żarli ie. *BielKron* 370v, 417v;

Był theż tám y Sokoł ná źerdzi/ ktory vřzawłzy go [*Jowinijana*] miotał fie nań *HistRzym* 44; *KochTr* 3; *GosłCast* 60.

c. O czarcie (1) : [*ciemny królu*] czemu iuż nie przeštánielz ná tym ciemnym kroleštwie swoim / nie tárgáiąc kroleštwá Páńłkiego á nie miecąc fie w dzyedzictwo iego? *RejPos* 239v.

2. Porywać się; tu do niemożliwego lub absurdalnego czynu (5) :

Przysłowie: RejZwierz 90v; ná żadnym piłmie łwym áni fie podpilác áni łwego imieniá wšpomnieć niechciał/ powieđał iż fie tego włtyđał iż był nieuczony/ á miothał fie práwie iáko z motyká ná łłonce. *RejZwierzTrzec* Aaav; *BielSpr* 59v; iednák iákoby fie ná łłonce z motyká miecąc/ chce przedsię rzeczy łwey/ [...] dowodzić. *CzechEp* 225. [*Ogółem 4 r.*].

Zwrot: »miotac się na swą duszę« = usiłować popelnić samobójstwo (1): Niemiec fie ná łwá dułżę/ [...] Zátrzymay/ prołżę/ ręku *GosłCast* 48.

3. Wykonywać gwałtowne, chaotyczne ruchy, ciskać się; iactare, inhorrere Mącz (23) :

a. O ludziach (11) : widamy tho y ná máłych dzieciach/ kiedy fie powáli álbo fie ocz rozgniewa/ tedy fie będzie miotało/ będzie ziemię biło/ y łzpetniey wrzełczy niżli gdi fie co inšzego łftánie. *RejZwierz* 76; *SkarŻyw* 560; *GórnRozm* K2.

W połączeniach szeregowych (2): Przeto owi/ co fie miecąc/ łáią/ wyzywáią/ grożá/ przed bitwą/ połpolicie hnet zložá/ y ołłábieią/ gdy ku rzeczy przydzie *GórnDworz* K4, M4.

W porównaniach (3): on [*leśny człowiek*] iáko naokrutnieyłze źwierzę iáł fie miotać [*ut fera crudellissima rugit*] *HistAl* K6v; z myłłył się łzáłieć/ y iáko łzaliony miotał się y słyni ná brodeę pułzczał. *BiałKaz* B; *SkarŻyw* 553.

Przysłowie: bo won čás iuż prozno Miotac fie/ kiedy iárzmo ná łzyię záložá. KochOdpr Cv.

Zwrot: »i tam i sam się miotać« (1): iactare se, Y tám y łám fie miotać w káždy kąt nayźrzyć. *Mącz* 161c.

Szereg: »wić się a miotać« (1): Praecipitem amentia ferri, Y ták y owák fie wić á miotać od łzalonošci. *Mącz* 317a.

b. O szatanie (1) : Tenże [*Luter*] też po tym wzywánie vmárłych/ [...] obálił/ [...] o miły Boże/ iákoż fie łzáthan poczał miotać/ włzákoż y Młzą wykorzenił *GrzegRóżn* F4.

c. O zwierzętach (8) : A gdy ták [*gołębie*] chćiwie zobáli/ A o šieci nic niedbáli: A w ten čás ie łowiec potárgnał [...] Gołębie fie ięły miotać/ Koždy fie zwłáłzczá dobywác *BierEz* S3v, S3v; *Rybki* fie po niey [*po rzecę*] miecąc przy brzegoch iğráią *RejWiz* 176v; *SienLek* 166v.

Zwrot: »oślepić się miotać« (1): Iáko/ gdy w zwádzye woł práwy rog zgubił. Ošlep fie miecze/ á krew z niego plułzczy *KochSz* Bv.

a. O narowistym koniu: wierzgać, „stawać dęba” (3) :

Zwrot: »swowolnie się miotać« (1): ktore [*źrzebce*] gdyby fie też łwowloney chcyály myotać/ [...] podczás ony zábadáya y zácináya. *GliczKsiąż* I8v.

Szeregi: »bestwieć i miotać się« (1): Bo yáko koń gdy nań vzdy nye wložá/ czym go też nye zátná/ álbo troche oštrogá nye zábođa bełtwyeye y myota fie/ thák dzyeci gdy ich ocyec [...] nye powłcyąga/ [...] dobrze ná głowye nye yezdzą *GliczKsiąż* F6v.

»miotac się i skakać« (1): w tym miotac się y fćakac koń poczał/ tak iżz Epiphaniuszá zrzucił SkarŻyw 451.

d. O oczach (1) :

W przeni (1) : Ktore [oczy] gdy będą iaką niecznotą zmazane Wierczą sie w ięcz przed ludzmi mieczą sie na ściany *RejJóz* E2.

e. O zbożu: mierzwić się (1) :

Szereg: »miotac się albo polęgać [od czego]« (1): Inhorrescit messis spicae, Miece sie albo polęga żyto od wiatru *Mącz* 158c.

f. O okręcie (1) :

miotac się z czym (1): Ano sie okręt miece s fćałznemi bółwany *RejWiz* 13.

4. Kierować się pospiesznie, pędem; cisnąć się, garnąć się (9) :

a. O ludziach (7) : fćkrzynię też zá nim [za starcem] dźwigáią Ktorą gdy vyrzą dzieći dopirkofz sie miecá/ A k iego fćłużbam dobrze s fćkory nie wylecá. *HistLan* D3.

miotac się [do kogo], do czego (nieżywotne) (4): tedy sie każdy [marynarz] miece do żaglu *RejPos* 316v; *RejZwierc* 96v; [Boć się [Parys] do żony cudney [lege: cudzey] mietá, A sobie iey rządnie nábywac nie umiá. *SądParysa* 474]. Cf »jako do kamienia się miotac«, »miotac się do zbroje«.

Zwroty: »jako do kamienia się miotac [przeciw czemu]« (1): o to nic niedbamy/ á wždy gdyze indzyey nádzyeie fćzukamy/ á nie ináčzey iedno iáko do kámienia sie miecemy przeciwko fćwiętey náuce iego *RejPos* 86.

»miotac się do zbroje« = *porywac się do walki* (1): áż kiedy [...] przypádnie iáka fćrogość albo iákie okrucieńtwo ná nas [...] toż sie dopirko wierćimy/ rzkomo sie do zbroie miecemy *RejZwierc* 261v.

W przeni (1) :

miotac się do czego (1): iżz wzgárdzili głoś prawdziwy á wolá Páná fćwego/ á miotáli sie do wymyfów fćwiátá tego. *RejZwierc* 260.

a. O gniewie ludzkim (1) :

Szereg: »miotac się i porwac« (1): Pożyteczny iest [gniew] y potrzebny [...] gdy go tám vzywamy/ nie gdzie sie fćam miece y porwie: ále gdzie go wedle rozumu potrzebá *SkarKaz* 313b.

b. O zwierzętach (2) :

miotac się ku czemu [żywotnemu] (1): [liszka osłowi] dziw mnie czemuś odbieżał/ z ofliczkámi sie nie poznał. Ony sie k tobie miotáły/ Obłápiác cię wśzyfćki chćiáły *BierEz* Q2v.

Ze zdaniem celowym (1): Pies ktory sie miece żeby cię zábił *HistRzym* 48.

5. Pojawiac się, wydobywac się na zewnątrz (o łzach, pocie, wypryskach skórnych) (4) :

miotac się na co (2): A Kiedy w Pierśiách niekthora iest przekázá/ tyć fćá známioná: Pot fćye ná wśzyfćko ciáło miece *SienLek* 16, 112v.

miotac się w co (1): Mięfo Ialzczorcze iadowite iest y morzácze/ á ktoby z nie⁸⁰ pił, miecá sie mu bolączki w ięzyk *FalZioł* IV 15a.

Fraza: *peryfr.* »łzy miotają się [komu] z oczu« = *któs płacze* (1): Iudas sie też dzywuie iżz widziá iżz sie łzy miotáły z oczu Iozephowi *RejJóz* M7v.

6. *Prawdopodobnie: Wplątywać się, motać się, krępować siebie; możliwa też lekcja „motali” (1) : Y niewiem nam Polakom co też názbyt potym Bychmy fie w cudze práwá postronne [w razie unii z Litwą] miotáli/ Snadź bylepiey bychmy íwých domá przyftrzegáli. RejZwierc 247.*

7. *Prawdopodobnie: Oburzać się, złościć się; możliwa też lekcja „nie ciesz” [czym] (1) : Y ti fie mieczefs tą mową Iz zufalcza kotem zową RejRozm 395.*

Synonimy: 1. rzucać się; 2. porywać się; 4. garnąć się; 5. pojawiać się; 6. motać się.

Formacje współrdzenne cf MIOTAC.

Cf MIECĄCY SIĘ, MIOTANIE